

С. А. Гратинич

Массово-политическая работа Компартии Молдавии (1944—1950).

Кишинев : «Штиинца», 1989.— 152 с.

Як свідчить практика, без вивчення і узагальнення історичного досвіду, набутого за роки загоєння ран війни в ідейно-політичному вихованні трудящих, не можна в повній мірі обмірковувати пройдений шлях, активно використовувати усе багатство накопичених форм і методів роботи в масах. У цьому плані заслуговує на увагу монографія С. О. Гратиніча, що рецензується. Отже, які ж саме форми і методи масово-політичної роботи у досліджуваній період розглядає автор? Перш за все це робота, спрямована на ліквідацію наслідків фашистської окупації у свідомості людей. С. О. Гратиніч справедливо підкреслює, що тривала окупація Бессарабії королівською Румунією і трирічне німецько-румунське фашистське поневолення певним чином відбилися на свідомості населення, оскільки режим, встановлений на території республіки Антонеску, як наголошує автор, передбачав перш за все румунізацію і колонізацію Молдавії. Важливо, що в книзі розкриваються всі ті ідеологічні заходи, які використовували загарбники для впливу на населення — радіо, кінофільми, плакати, різні заклики тощо.

На наш погляд, дуже вірним є показ автором функцій у цій роботі різних буржуазних партій — націонал-ліберальної, цараністської, «Залізної гвардії», націонал-християнської (кузистів), «Фронту національного відродження» та ін. Але, на жаль, практично нічого не говориться в монографії про платформи і програми згаданих партій. А це дуже важливо і, насамперед, для розуміння сьогодняшнього населення, чим ці партії і течії відрізняються від деяких сучасних партій і рухів. Фрагментарно С. О. Гратиніч висвітлює роль реакційного духовенства в ідеологічній обробці населення.

Варто відзначити ту послідовність, з якою автор розкриває процес поширення роз'яснювальної роботи серед населення після визволення. При цьому наголошується, що головною передумовою цієї роботи було відновлення діяльності партійних, радянських, комсомольських та профспілкових організацій. Значне місце приділяється відповідній діяльності ЦК Компартії Молдавії, розкриваються різні форми і методи цієї роботи — зустрічі секретарів ЦК, інших партійних і радянських працівників з населенням, закріплення комуністів за підприємствами і колгоспами, проведення мітингів, підтримка патріотичних рухів, лекційна пропаганда тощо. Важливо, що С. О. Гратиніч ґрунтовно розглядає основні форми і методи агітаційної діяльності партійних організацій в роки четвертої п'ятирічки, ідеологічне забезпечення завдань відбудови і розвитку сільського господарства, роль культурно-освітньої роботи і засобів масової інформації у вихованні трудящих. Розкриваючи усі ці форми роботи, автор підкреслює, що вона проходила у гострій ідеологічній боротьбі в умовах «холодної війни». Саме тоді на провобережній Молдавії, в західних областях України і Білорусії, республіках Прибалтики активізувались націоналістичні елементи і угруповання. Про них йде мова, але дуже скупі. На нашу думку, це питання заслуговує на більш повне висвітлення.

Демократизація і гласність, що нині стають нормою нашого життя, надали можливості автору торкнутися дуже болючого питання — «культу особи Сталіна», який і сьогодні впливає на наше життя — достат-

ньо сказати про командно-адміністративну систему. Сталінізм завдав великої шкоди всій роботі, у тому числі політико-масовій. Про це, до речі, автор пише докладно, наводячи численні приклади згубних проявів сталінізму.

Важливо, що в книзі порушується й таке актуальне і для сьогоднішньої Молдови питання молдавської мови. С. О. Гратініч підкреслює, що проблеми, пов'язані з національним питанням, були і перебувають нині в центрі уваги ЦК Компартії Молдавії. Рецензуючи цю монографію, треба підкреслити одну її особливість, а саме — вона розкриває не лише молдавські проблеми і шляхи їх подолання. Адже вчитуючись в цю працю, ми бачимо дуже багато знайомих прикмет з життя не такого вже й далекого минулого нашої України.

Не можна не погодитись з думкою автора монографії про те, що незважаючи на наслідки німецько-румунської фашистської окупації, перегини у кадровій, масово-політичній роботі періоду культу Сталіна, трудящі Молдавії зробили все можливе, щоб відродити з руїн свою рідну землю. Необхідно також підкреслити, що робота написана на широкій джерельній базі з залученням значної кількості монографічних видань. На нашу думку, монографія С. О. Гратініча — певний внесок в розробку цієї малодослідженої і актуальної проблеми, в значній мірі збагачує наше уявлення про той складний період у історії нашої країни.

Ю. І. ЗІНЧЕНКО (Київ)

Одержано 14.12.90.

i

М. А. Якименко.

Сорочинська трагедія.

К. : Політвидав України.— 126 с.

85 років тому громадськість України і Росії з публіцистичних виступів письменника-демократа В. Г. Короленка у періодичній пресі дізналася про селянське повстання, що відбулося у грудні 1905 р. в містечку Великі Сорочинці на Полтавщині, та про криваву розправу царських карателів над його учасниками. Під Короленківською назвою «Сорочинська трагедія» ця подія увійшла в історію. Так само названа й повість письменника П. Ходченка, що побачила світ у період «хрущовської відлиги». У 20-х роках були записані спогади багатьох учасників сорочинського повстання, в тому числі його керівника М. Пижова (тоді ж ці мемуари видані окремими книгами).

Проте ґрунтовних спеціальних досліджень з даного питання до 1990 р. — часу виходу книжки М. А. Якименка (і знову під відомою з шкільних і вузівських підручників назвою) — фактично не було. Вірогідне пояснення цьому парадоксу знаходимо в авторському вступному слові: культивські і застійні часи відіграли негативну роль — не вписувався в них професіональний революціонер член РСДРП М. Пижов, який не сприйняв сталінської моделі будівництва соціалізму і... став безпартійним.

Рецензована праця популярна за викладом і наукова за змістом. Багатий фактичний матеріал, використаний у ній, — результат старанного опрацювання автором численних першоджерел, що зберігаються в ЦДАЖР СРСР, ЦДІА СРСР, ЦДІА УРСР, Полтавському обласному держархіві. Вперше введені до наукового обігу матеріали періодичної преси 1905—1907 рр. різноманітних політичних напрямів, зокрема журналу «Вільна Україна», газет «Хлібороб», «Рідний край», «Полтавський